

EGERESI ZOLTÁN

KIHÍVÁSOK A MÁSODIK MICSOTAKISZ-KORMÁNY ELŐTT

CHALLENGES ARE THE SECOND BEFORE
THE MITSOTAKIS GOVERNMENT

Absztrakt: Az elemzés célja a júniusi görögországi választások után ismét felálló Micotákisz-kormány kihívásainak értékelése. Az előző ciklusban tapasztalt gazdasági talpra állás és relatíve sikeres válságmenedzsment nagy szerepet játszottak a kormányzó Új Demokrácia újraválasztásban, annak ellenére, hogy lehallgatási botrány és február végén egy súlyos vonatbaleset is rontotta az esélyeket. A folyamatos gazdasági fejlődés és pozitív kilátások ellenére a Törökországgal fennálló geopolitikai csatározások, a migráció kérdése és a növekvő szembenállás Kelet és Nyugat között várhatóan a következő kormány biztonság- és védelempolitikájának fókuszát fogja adni.

Kulcsszavak: Görögország, Kiriákosz Micotákisz, választások, Törökország

Abstract: *The analysis aims to give an overview of the challenges the 2nd Mitsotakis government faces after its re-election in late June. It argues that the previous term's economic growth and relatively successful crisis management helped the government party, New Democracy, keep power despite the wiretapping scandal and train accident in late February. Despite the expected gradual economic recovery and positive outlook, the geopolitical tension with Türkiye, migration and the implication of growing East-West competition remain the main focal points of security and foreign policy.*

Keywords: Greece, Kyriakos Mitsotakis, elections, Türkiye

Bevezetés

Június 25-én Görögországban ismét választottak: az előrehozott választásra azért volt szükség, mert a [május végén tartott voksoláson](#) a 2019 óta kormányzó Új Demokrácia nem tudott többséget szerezni, mivel a szavazatok 40 százalékával az arányos választási rendszerben csak a parlamenti helyek 48 százalékát (146 mandátum) szerezte meg. Viszont annak köszönhetően, hogy a következő választásra a választási törvény egy korábbi módosítása életbe lépett, ami visszaállította a prémium mandátumos rendszert – ami a legerősebb párt számára ötven parlamenti helyet garantál a 300 fős törvényhozásban –, a győztes kormányfő a koalíciós tárgyalások helyett inkább továbbadta a kormányalakítás jogát, amivel a másik két legnagyobb frakcióval rendelkező [párt nem tudott élni](#). Az egy hónappal később tartott választásokon – az Új Demokrácia hozta a [közel 41 százalékos eredményt](#) – a választási törvény változása miatt ezúttal már 158 parlamenti helyet kapott, így Kiriákosz Micotákisz, akinek már édesapja, Konsztandínosz Micotákisz is miniszterelnök volt 1990 és 1993 között, kényelmes többséggel alakíthatott kormányt a következő évre is.

Görögország az utóbbi években jelentős változásokon ment keresztül: a korábbi évek reformjainak köszönhetően jelentősen javultak a gazdasági mutatók, mint látni fogjuk, a koronavírus és az orosz–ukrán háború jelentette gazdasági kihívásokat is relatíve sikeresen kezelte. Külpolitikai téren viszont további komoly problémák maradtak a régi-új kormányra, s ahogy az előző ciklust, úgy a most kezdődőt is a Törökország részéről érkező kihívás és ennek kezelése, illetve Ankara kiegyensúlyozása fogja tematizálni. Emellett az elemzés átfogó képet kíván adni a második Micotákisz-kormány eleji Görögországról.

A választási eredmények

A kormányzó párt szempontjából számos momentum árnyékolta be a választási kampányt. Ezek közé tartozott a tavaly augusztusban kirobbant lehallgatási botrány, melynek keretében kiderült, hogy a szolgálatok ellenzéki politikusokat, újságírókat hallgattattak le [egy Predator nevű programmal](#). A hónapokig napirenden tartott ügy miatt többek között lemondott a nemzetbiztonsági szakszolgálat vezetője, miközben sokan kritizálták a sajtó helyzetének romlását ([a sajtószabadság itt az egyik legalacsonyabb az EU-ban](#)), de a felelősség áthárításával Micotákisznak sikerült elkerülnie a politikai bukást, amit sokan arra vezettek vissza, hogy a választók (különösen a saját tábora számára) ez kevésbé fontos ügy volt, illetve betudták a „szokásos” hatalompolitikai eszköznek.

A ciklus vége azonban nem telt el újabb válság nélkül. Február 28-án a Larissza melletti Tempénél egy személyvonat és egy tehervonat összeütközött, és az 57 életet követelő vonatszerencsétlenség már jóval nagyobb visszhangot váltott ki. Akkor a görög államvasút egyik alkalmazottjának hibájaként – mint kiderült, nem megfelelően képzett embert vett fel a munkaerőhiánnyal küzdő vállalat – egy vonat siklott ki. Az eset vasutassztrájkot és [nagy tüntetéseket generált](#), főleg Szaloniki-ben és Athénban. A résztvevők több alkalommal is összecsaptak a rendőrséggel, azonban Micotákisznak sikerült stabilizálnia a helyzetet, a közlekedési miniszter, [Kosztasz Karamanlisz lemondásával](#) pedig a lakosság egy jelentős részének simpatááját biztosította.

Az előrehozott választás az [Új Demokrácia győzelmén](#) kívül a baloldal, főleg a korábbi kormánypárt, a Sziriza gyengülését hozta. Alékszisz Cíprasz pártját az év elején még 30 százalék körül mérték, ezzel szemben [májusban csak húsz százalékot szerzett](#), hogy június végén tizennyolc százalékra essen a támogatottsága. Ettől még 47 képviselőhellyel a második legnagyobb frakciót fogja adni a parlamentben, de a várttól elmaradó választási eredmény miatt Alékszisz Cíprasz 15 év pártvezetés után, amely alatt sikerült a 2009-es 4,6 százalékról 36,3 százalékra feltornáznia 2015-ben a Sziriza támogatottságát, [június végén lemondott](#). A többi baloldali párt, így a szociáldemokrata Pánhellén Szocialista Mozgalom (PASZOK) és a Görögországi Kommunista Párt (KKE) 12 és 8 százalékot kaptak, illetve bejutott még pár százalékponttal a Szabadság folyama nevű radikális (vagy inkább baloldali populista) formáció is.

A megmértetés harmadik legfontosabb hozadéka a nemzeti radikális pártok viszonylag jó szereplése volt. Három párt, a Spártaiak és a Görög megoldás 12, az orosz-párti szavazótábor egy részét megnyerő, a többek között macedón névvitával

kampányoló és az ortodox egyházban mély beágyazottsággal rendelkező Demokratikus Hazafias Mozgalom – Győzelem (NIKI) tíz parlamenti helyet szerzett, ezzel több mint tíz százalékot birtokolnak ezek a pártok. A Spártaiak bejutása azért is érdemel figyelmet – s vélhetően a következő Micotákisz-kormánynak további gondja lesz vele –, mert lényegében a 2020-ban betiltott Arany Hajnal szavazótábora juttatta be a törvényhozásba a kevésbé ismert pártot, annak köszönhetően, hogy a szervezet egyik, börtönben ülő vezetője Iliasz Kaszidiárisz arra hívta fel a közösségi médián keresztül követőit, hogy szavazzanak a pártra. Így tehát hiába született [törvénymódosítás a választások előtt](#) a parlamentben, hogy olyan pártok ne indulhassanak, amelyeknek vezetői börtönben vannak, a görög radikális jobboldalnak csak sikerült bejuttatnia képviselőit a törvényhozásba.

Gazdasági helyzet

Micotákisz sikerében egyértelműen a gazdasági helyzet javulása játszotta a főszerepet. A 2008 után kezdődő adósságválságához képest mostanra az ország magára talált. Akkor számos tényezőnek köszönhetően – az Egyesült Államokból begyűrűző pénzügyi válság; az euró bevezetése jelentette gazdasági nehézségek; az önálló görög monetáris politika megszűnése; a nem eléggé versenyképes gazdaságszerkezet kiegészülve politikai házárdjátékkal – 2010-re Görögország csődközeli állapotba került, amit az euró megtartása érdekében az Európai Központi Bank, az IMF, a Világbank és az eurózóna tagjainak összefogása tudott csak kezelni. Ennek érdekében a különböző görög kormányoknak számos megszorító csomagot kellett átverniük a parlamenten komoly társadalmi feszültségek árán is. Ugyan számos forgatókönyv felmerült, Görögország bent maradt az eurózónában, s komoly reformok életbe léptetése után megindult a gazdaság helyreállása. A megszorító intézkedések végrehajtásában maga Kiriákosz Micotákisz is részt vett, mivel 2013 és 2015 között a Közigazgatási Reformért és Elektronikus Kormányzásért felelős miniszterként több ezer köztisztviselő elbocsátását kellett menedzselnie.

A különböző kormányok által foganatosított intézkedések gyümölcsei a 2010-es évek végére már beértek, azonban ezeket learatni már a 2019-ben hatalomra került Micotákisz-kormányzat tudta, még akkor is, ha 2020 óta számos gazdasági kihívással kellett szembenéznie. A kormányzat képes volt úrrá lenni a koronavírus majd az energiaválság okozta nehézségeken, 66 milliárd eurós támogatási programokkal, s ennek ellenére a költségvetés [3 milliárd eurós pluszban](#) zárta az év első hónapjait. A Nemzetközi Valutaalapnak, melytől 2010 és 2014 között 28 milliárd eurót vett fel az ország, a lejárat előtt két évvel, tavaly tavasszal [visszafizette az utolsó hiteltörlesztőt is](#). Egyúttal adócsökkentésre is futotta a lendületből: [a személyi jövedelemadót 22 százalékról 9 százalékra csökkentették](#), a társasági adót pedig 29 százalékról 22-re. Tizenkét év óta először képesek voltak emelni a nyugdíjakat is, nyolc százalékkal, a minimálbért pedig 580 euróról (kb. 200 ezer forint) 780 euróra (közel 300 ezer forint) növelték. Az utóbbi évek GDP-növekedése is meggyőző volt, tavaly 5,5 százalék, amivel Görögország képes volt túlszárnyalni az eurózóna átlagát. Ennek köszönhetően az ország eladósodottsága is csökkent, noha még mindig magas.

Geopolitikai pozíciókeresés

A Micotákisz-kormányzat négy éve számos válsággal esett egybe külpolitikai téren is; ezek alapvetően Törökország részéről érkező kihívások voltak, amelyekhez 2022 elején felzárkózott az orosz–ukrán háború. [A török kormány és a Tripoliban lévő líbiai egységkormány](#) által 2019 őszén aláírt két memorandum (egyik a tengeri határok delimitációjáról, másik a líbiai kormánynak adandó török katonai segítségről szolt) a földközi-tengeri görög (és ciprusi) felségvizekre, kizárólagos gazdasági övezetekre (EEZ) terjesztette ki a török igényeket. A török fél által Kék hazának (*Mavi vatan*) címkézett tengeri territóriumot Athén nem fogadja el, s az ENSZ 1980-as Tengerjogi Egyezményére hivatkozva ragaszkodik a saját területeihez (a török fél nem írta alá az egyezményt, s a kontinentális talapzatra hivatkozva követeli a Földközi-tenger vizeinek jelentős részét).

A helyzet [két hadihajó összeütközéséig](#) fajult 2020 augusztusában az antalyai partoktól mindössze pár kilométerre lévő, pár száz lakosú Castellorizo-sziget közelében. Ekkora már Athénnek sikerült aláírnia Kairóval a tengeri határok delimitációjáról szóló egyezményt, ami a líbiai–török megállapodásnak mondott ellent – felháborodást szülve ezúttal Ankarában és Tripoliban. A „hagyományos” ellenségeskedések is kiújultak a görög–török relációban, mint a légtérsértések, illetve a médianyilatkozatok szintjén folyó csörték, melyben a török államfő odáig jutott, hogy katonai konfliktussal [fenyegette meg](#) Görögországot.

A török kihívásra a kormányzat a szintén erőteljes retorika mellett a nemzetközi szövetségesek keresésével reagált. Egyrészt megerősítette a régiós kapcsolati rendszert, a már korábbi években létrehozott ciprusi–izraeli–görög mechanizmust. [Védelmi megállapodást](#) írt alá az Egyesült Arab Emírségekkel, s Egyiptommal pedig tető alá hozta a [delimitációs egyezményt](#).

Ennél is nagyobb eredményt jelentett Franciaország támogatásának megszerzése, amit különböző fegyvervásárlásokkal, így Rafale-vadászgépek beszerzésével igyekeztek bebetonozni – úgy tűnik, sikeresen: [2021-ben védelmi megállapodást írt alá a két ország](#). Az előző ciklus során sikerült szorosabbra fűzni a viszonyt az Egyesült Államokkal is. Erre készítette a vezetést Törökország kiegyensúlyozásának szükséglete is, amelynek keretében Athén lehetővé tette az amerikai katonák állomásoztatását [most már négy táborban](#), illetve bejelentkezett az F-35-ös vadászgépek vásárlásának igényével – ezt egyelőre még a Kongresszus vizsgálja. Washington számára az orosz–ukrán konfliktusban felértékelődött Görögország. A kelet-thrákiai Alexandroupuli fontos logisztikai állomássá fejlődött a Bulgárián keresztül Romániába tartó amerikai szállítmányok számára. A Micotákisz-kormány beállt Kijev mögé, ezzel pontosan a korábban kezdődött orosz nyitási politikát nullázta le. A kölcsönös diplomata-kiutasításokon túlmenően Athén humanitárius segélyekkel is támogatta Ukrajnát, illetve több tízezer ukrán menekültet fogadott be. A fegyverszállítások terén már óvatosabb politikát folytatott: a saját nemzeti [biztonság biztosítása miatt nem adják át a legmodernebb](#) harci járműveket, ellenben Kalasnyikovokat, löszert szállítanak Ukrajnának és több tucat BMP-1-es gyalogsági harcjárművet adtak át.

Alexandroupoli ráadásul nemcsak az amerikaiak számára vált fontos logisztikai központtá, hanem Délkelet-Európa gázellátása szempontjából is jelentős csomópont lett: az építés alatt álló LNG-terminál (úszó tároló és visszagázosító szerelvény – FRSU) vélhetően 2024-re elkészül, s mivel már a bolgár–görög interkonnektort tavaly sikerült

üzembe helyezni, illetve a szerb-bolgár interkonnektor épül, így számos ország számára segíthet az orosz gázfüggőséget csökkenteni. Alexandroupolin kívül [más LNG-terminálok is tervbe vannak véve](#).

Az energetikai és katonai-geopolitikai felértékelődésen túlmutat, hogy a korábbi évtizedekben konfliktusos macedón relációban is folytatódott a normalizáció. A korábbi miniszterelnökök, Zaev és Cíprasz megállapodása 2018-ban rendezte a görög-macedón ellentétet, s megteremtette a kapcsolatok normalizálódásának feltételeit, amivel a Micotákisz-kormány is élt. Ez egészen odáig jutott, hogy Athén megpróbálta Észak-Macedónia „legjobb barátjának” beállítani magát, ami az előzmények ismeretében bátor kijelentés volt, mindenesetre a görög kormány láthatóan igyekszik jó kapcsolatokat kiépíteni Szkopjével. S ebben az is szerepet játszik, hogy a hagyományos görög-török balkáni versengés folytatódik ezután is, különösen úgy, hogy a görög gazdaság egy évtized után végre magára talál.

Kihívások

Az utóbbi években a gazdasági helyzet a különböző kihívások ellenére kedvezően alakult Görögország számára. Az előrejelzések szerint a GDP-növekedés folytatódni fog a következő években is, ami a még mindig magas államadósság (2022-ben sikerült [171 százalékra mérsékelni](#), ami nagyjából megfelel a koronavírus-járvány előtti számoknak) további csökkenését vetíti előre. Az országban az infláció csökkenő pályára állt, a tavaly több mint kilenc százalékhoz képest év végére [4,2 százalékot](#) várnak az elemzők. Várhatóan jövő évben a nagy hitelminősítők újra a befektetésre javasolt kategóriába [fogják sorolni az országot](#). A kormány további célja a növekedés fenntartása és az infláció további mérséklése lesz – a viszonylag alacsony számok ellenére sok ember számára érezhető volt vásárlóerejük csökkenése, életkörülményeik romlása.

A következő években is akut problémát fog jelenteni a Törökország felől érkező migráció. Ugyan a jelenlegi helyzetben kevés az esélye, hogy megismétlődjön a 2020 eleji migrációs válság, azonban az éves [10–20 ezer illegális határátlépés](#) még mindig magas. A FRONTEX által is megerősített görög partiőrség válasza a határozottabb fellépés, rendszeres az illegális úton érkezők visszaküldése (*push back*), és a török partiőrséggel folytatott adok-kapok manőverezési csörték. A török hatóságok szerint éves szinten [több tízezer embert](#) kényszerítenek vissza az országba.

A migrációs kérdés további vetülete a nagy nyomás alatt lévő szigeteken kialakult helyzet, ahol számos összetűzésre volt példa a helyiek és az illegális bevándorlók között. Mindenesetre a határozott fellépés politikai tőkét jelentett a görög vezetés számára országhatáron kívül és belül. Az utóbbi években – noha ezt már a Cíprasz-kormány is elkezdte – [folyamatosan szigorították](#) a menekültek (zárt központok létrehozása, Törökországgal a biztonságos harmadik ország elv alkalmazása a könnyű visszatoloncolás, egyúttal az ügyintézés folyamatának felgyorsítása) és az őket segítő civil szervezetek helyzetét.

További kihívást fog jelenteni a török viszony. Ahogy korábban felvázoltuk, számos akut probléma miatt konfliktusos a két ország kapcsolata, s ezek a vitás kérdések nagyon könnyen elmérgesedhetnek amennyiben valamelyik fél kül- vagy belpolitikai érdekei éppen ezt kívánják, annak ellenére, hogy már a Cíprasz-kormány idején

is voltak próbálkozások a kérdések rendezésére. A választások után azonban egyelőre mindkét fél inkább a viszony javítását igyekszik elérni. A július 11–12-i vilniuszi NATO-csúcs égisze alatt Micotákisz és Erdoğan a külügyminiszterek társaságában – a megfogalmazott kommuniké és a felvételek tanúsága szerint – jó hangulatú megbeszélést folytatott. Megállapodtak, hogy a kedvező atmoszférának köszönhetően folytatják a [kapcsolatok javítását](#), ami a külügyminiszterek rendszeres találkozóját irányozza elő, s ősszel pedig Szalonikiben kerülne sor egy közös kormányülésre. Ez utóbbi történelmi jelentőségű lenne, mivel 2010-ben vezették be, s azóta mindössze négy alkalommal került rá sor, legutóbb 2016-ban, amikor a migrációs válság kezelése miatt mindkét félnek érdeke volt, hogy bizonyos dolgokban megállapodjon. A kapcsolatok megromlását jelzi, hogy azóta sem tudott a két vezetés ilyen tárgyalást tető alá hozni. A jó viszony érdekében tett erőfeszítéseket mutatja, hogy a 2023 nyári görögországi erdőtűzek kezelésére [Törökország is küldött tűzoltókat](#).

Aktualitás témákból lesz bőven, mivel a két vezetőnek több évtizedes problémákat kellene kezelni – erre pedig reálisan kevés esély mutatkozik. A török fél már felvetette, hogy szeretné, ha a nyugat-thrákiai muszlim közösség (az edirnei határ szomszédságában élő muszlim népesség elkerülte az 1921–22-es népességcserét, s bár több diszkriminatív intézkedést volt kénytelen elszenvedni az utóbbi száz évben, jelenlegi létszáma 100 ezer főnél is többre tehető; részben törökök, részben romák és bolgár nyelvet beszélő pomákok alkotják) maga választhatná az imámjait, s nem pedig a központi állam nevezné ki őket. Ankara tehát nagyobb autonómiát szeretne a muszlimoknak, s ezzel a befolyását is növelné a közösségen belül, amit vélhetően Athén nem fog jó néven venni, ahogy azt sem, hogy a határmenti megyeszékhelyen, Komotiniben lévő konzulátus beavatkozott a júniusi választásokba is, méghozzá a baloldal mellett (az egyetlen megye, ahol nem az Új Demokrácia győzött, Nyugat-Thrákia volt).

Amennyiben a kisebbségi kérdésen sikerülne is „nagyvonalúan” továbblépni, sokkal komolyabb feladatot fog jelenteni a különleges gazdasági övezetek és felségvizek rendezése, amit a görög fél nagyon szeretne. A török hadihajók jelenléte a görög tengeri határokon belül és a török kutatóhajók tevékenysége egy könnyen eldurvuló befagyott konfliktust eredményeztek a Kelet-Mediterráneumban. Athén szeretné, ha Törökország csatlakozna az ENSZ Tengerjogi Egyezményéhez, azonban arra vajmi kevés esély van, hogy ez bekövetkezzék. Micotákisz nincs könnyű helyzetben: amennyiben megállapodást akar Ankarával, tengeri területeket kellene feladnia, vagy valamilyen más, borsos kompenzációt találnia, ami komoly népszerűségvesztést is okozhat, ezzel szemben Erdoğan sem térhet haza üres kézzel, s számára a kialakult helyzet nem kedvezőtlen.

A két fél közötti viszonyra az Egyesült Államok is hatással van azáltal, hogy egyrészt folyamatosan a deeszkalációt próbálja szavatolni, másrészt jelenleg mindkét féllel tárgyalásokat folytat a légierő kapcsán. Görögország szeretne F–35-ösöket vásárolni, míg Törökország F–16-osokhoz és jelentős számú modernizációs csomaghoz szeretne jutni, ha már néhány évvel ezelőtt az orosz SZ–400-as légvédelmi rakétarendszer miatt több milliárd dolláros veszteséggel kikerült az F–35-ös fejlesztési projektből. Előzetes hírek szerint a Kongresszusban a [két ügy akár össze is kapcsolódhat](#). Washingtonnak mindenesetre oda kell figyelnie, hogy úgy alakítsa a *modus vivendit* a két szövetségesével, hogy ne alakuljon ki felesleges fegyverkezési verseny és diplomáciai konfliktus.

Összegzés

Kiriákosz Micotákisz összességében bizakodóan tekinthet a következő ciklusra: az ország gazdasági helyzete alapvetően jó, s annak fényében, hogy a nemzetközi gazdasági várakozások is inkább optimisták, vélhetően év vége felé, jövő év elején több hitelminősítő is felértékeli az országot. A gazdasági sikerek mellett a miniszterelnök folytatni fogja a jó kapcsolatok építését az Egyesült Államokkal és Franciaországgal, illetve kész lesz más olyan országokkal is szorosabbra fűzni a viszonyt, amelyekkel ellensúlyozhatja Törökországot. A februári délkelet-törökországi földrengés óta javulásnak indult görög-török kapcsolatok egyelőre optimizmusra adnak okot, de a vitás kérdések nagy száma és jelentősége miatt nem várható a következő években sem rendezés, noha a konfliktusok ideiglenes deeszkalációja is pozitív eredménynek fogható fel. Mindemellett egyre nagyobb kritikát fog kapni a sajtószabadság romló helyzete, a végrehajtói hatalom megerősödése és ezzel együtt a demokratikus normák visszaesése.

MKI ELEMZÉS

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© A Magyar Külügyi Intézet, 2023.

Szerző:

EGERESI ZOLTÁN

Lektorálta:

BARANYI TAMÁS PÉTER

Nyelvi lektor: T-Kontakt Kft. | Tördelés: Lévárt Tamás

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Magyar Külügyi Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

ISSN 2063-9244

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2023.33>

Korábbi kiadványainkat megtekintheti az [Intézet](#) weboldalán.